

Hangon lintuaseman vuosikertomus 2004

Aleksi Lehikoinen

Aseman 26. toimintavuoden miehitystilanne oli edellisten vuosien tapaan hyvä, ja miehitysvuorokausia kertyi yli 330. Asemalla yöpyi vuoden aikana yhteensä 53 miehittäjää, ja lisäksi päiväretkeläisiä vieraili totutun runsaasti (mm. seitsemän bussiryhmää). Kevätkauden päämiehittäjiä olivat Aatu Vattulainen 143, Aleksi Lehikoinen 25, Jarkko Santaharju 16, Jonne von Hertzen 15 ja Kimmo Koivula 11 vrk. Syksyn päämiehityksestä taas vastasivat Aatu Vattulainen 183, Jarmo Ruoho 38, Pette-

ri Lehikoinen 31, Aleksi Lehikoinen 25 ja Kalle Huttunen 23 vrk. Hyvästä miehitystilanteesta huolimatta uudet Halias-aktiivit ovat tervetulleita asemalle havainnoimaan. Asemalla on keskimäärin tilaa hyvinäkin muuttoaikoina, etenkin jos tekee varauksen hyvissä ajoin.

Rengastajatilanne oli melko hyvä, ja rengastus saatiin järjestettyä lähes yhtäjaksoisesti 23.7.–30.10. Yhteensä rengastuksia kertyi koko vuodelle 9431 (taulukko 1). Asemalla havaittiin kuluneena vuotena yhteensä 233 lajia. Asemalle ja Suomelle uudeksi

lajiksi havaittiin vaaleakiitäjä *Apus pallidus*. Tätä kirjoitettaessa havainto on tosin edelleen BirdLife Suomen rariteettikomitean käsittelyssä.

Asemaa kunnostettiin jälleen kesikesän talkoilla. Aseman ulkoseinät maalattiin ja aseman väri vaihtui takaisin vanhanajan punaiseksi, jollainen se oli vuosina 1979–1993. Haliasen varpuspöllöaineistoa esiteltiin rengastajakokouksessa ja loppuvuodesta julkaistiin Tringa-lehdessä katsaus harvalukuisten lajien esiintymisestä Hangon lintuasemalla vuosina 1979–2002 (Ekroos ym. 2004).

Pikkusirkku *Emberiza pusilla* tarrasi verkkoon 25.10.2004. © Petteri Lehikoinen, Halias 25.10.2004.

Katsaus oli jatkoa laajemmalle fenologia-katsaukselle (Lehikoinen & Vähätalo 2000) ja käsitteli kaikki aiemmasta katsauksesta harvalukuisuutensa takia pois jääneet lajit. Molemmat katsaukset voi käydä imuroimassa Tringan kotisivuilta, josta löytyy Haliaksen julkaisuluettelo <http://www.tringa.fi/lintuasemat/julkaisut.html>

Päämiehittäjän, stajari Aatu Vattulaisen erityishuomio kiinnittyi vuoden mittaan vesilintujen muutto-parvien ikä- ja sukupuolijakaumiin ja muutosuuntiin. Hyvin monella vesilintulajilla havaittiin koirasensemistöinen sukupuolijakauma kevätmuuton aikana. 23.–25.7. järjestettiin nuorille tringalaisille lintuharrastajille tutustumisretki asemalle tarjoten lukuisia hienoja havaintoja.

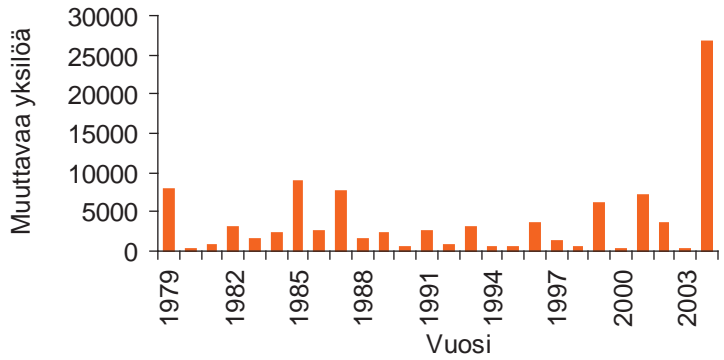
Lintuvuosi 2004

Talvi: tammi–helmikuu

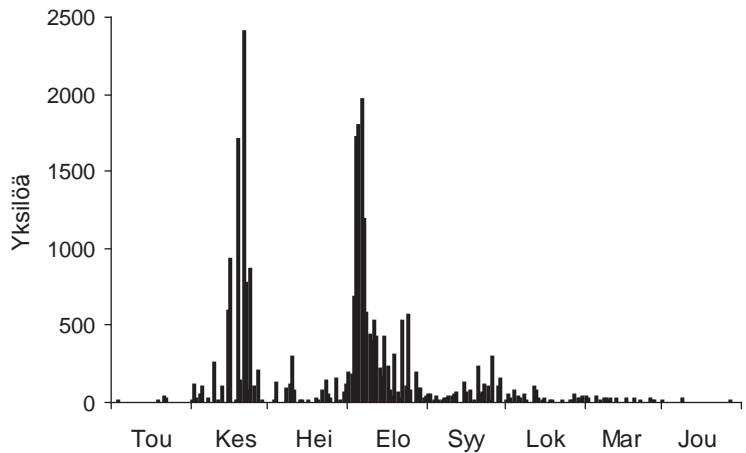
Tammi-helmikuussa tehtiin muutamia lyhyitä retkiä asemalle, kunnes yhtäjaksoinen havainnointi alkoi jo 10.2. Aatu Vattulaisen saavuttua asemalle kevättä odottamaan. Meri jäättyi aseman liepeiltä lähes kokonaan, mutta muutamia sulapaikkoja säilyi kuitenkin niemen etelä- ja länsipuolelta. Talvikauden mainittavimpia havaintoja olivat lehtokurppa 1.1., isolokki 20.2. sekä pilkkasiipien ja tukkasotkien runsas talviaikainen esiintyminen. Eniten pilkkasiipiä havaittiin 18.1., jolloin nähtiin 31 yksilön parvi, ja samana päivänä laskettiin 110 paikallista tukkasotkaa. Ensimmäiset kevätmuuttajat havaittiin jo totutusti helmikuun lopulla: 25.2. muutti juhlapukuinen koirashaahka ja 29.2. muutti kolme pulmusta.

Kevät

Talvi piti otetta vielä maaliskuun puoliväliin asti, jolloin kevätmuutto alkoi toden teolla. 16.3. kirjattiin keväälle uusiksi saapujiksi laulujoutsen, töyhtöhyppä, lehtokurppa, mustavaris ja kottarainen. Tämän jälkeen kevät eteni muuttolintujen osalta totutusti, vain huhtikuun lopulla ja toukokuun puolivälissä kylmät kelit jarruttivat muuttoa hetkelisest. Muuttoennätyksiä paranneltiin mm. seuraavasti: kanadanhanhi

Kuva 1. Pikkukäpylintujen (sis. *Loxia* sp) vuosittaiset muuttajamäärät Hangon lintuasemalla vuosina 1979-2004.

Kuva 2. Pikkukäpylintujen (sis. *Loxia* sp:t) päivittäiset muuttajamäärät Hangon lintuasemalla toukokuulta joulukuulle 2004. Huomaa voimaakkaat huiput kesäkuun puolivälissä ja elokuun alussa sekä heikompi huippu syyskuussa.

29.3. 33m, laulujoutsen 30.3. 57m, ui-velo 10.4. 47m, lapasorsa 3.5. 122m ja harmaasiippo 1.6. 23m.

Tornien taistossa Haliaksen stajibunkkeri sijoittui 84 lajilla 26. sijalle, häviten Tringan alueella vain lajilla kahdelle tornille. Harvinaisuuksia havaittiin kevään aikana mukavasti, mm. mustaleppälinnut 24.3. ja 14.4., kyhmyhaahka 29.3., muuttohaukat 1.4. ja 4.5., niittysuohaukka 2.5., avosetti 6.5., lyhytvarvaskiuru 7.5., leveäpyrstökikihut 25. ja 26.5., kattohaikara 30.5. ja mustahaikara 1.6.

Käpylintujen kesä

Alueen pesimälinnustoa kartoitettiin kesäkuukausien aikana ja asema-alueella tai lähiympäristössä pe-

sineitä tai pesintää yrittäneitä lajeja löytyi yhteensä 58. Harvalukuisista pesimälajeista todettiin mm. ristisor-sapoikue ja merikihun lentopoikaset sekä rautiaisen ensipesintä varmistettiin aseman alueella. Lisäksi cabaret-tyyppinen urpiainen pesi jossain bunkkerin ja eteläkärjen välissä, sillä hautomalaikkuinen naaras ja neljä poikasta, joilla siipisulat olivat vielä selkeästi kasvamassa, rengastettiin vakioverkoista kesä-heinäkuun taitteessa. Lisäksi verkkoihin eksyi kesä-heinäkuussa kolme aikuista (1 hautomalaikkuinen naaras) ja yksi nuori normaalin näköinen urpiainen, jotka pesineet ilmeisesti asema-alueen ulkopuolella.

Voimakkaasti harvinaistunutta kirjokerttua havaittiin kesän aikana

Taulukko 1. Hangon lintuasemalla rengastetut linnut vuonna 2004.

Laji	Kevät	Syksy	Yhteensä	Laji	Kevät	Syksy	Yhteensä
CLA HYE		1	1	ACR DUM		1	1
PER API		4	4	ACR RIS	1		1
ACC GEN		7	7	ACR SCI	2		2
ACC NIS		285	285	HIP ICT	2	8	10
CHA HIA		11	11	SYL NIS	2	2	4
PLU SQU		1	1	SYL CUR	17	102	119
CAL CAN		16	16	SYL COM	14	25	39
CAL FER		2	2	SYL BOR	3	60	63
CAL TEM		1	1	SYL ATR	3	20	23
CAL UTA		2	2	PHY PRO		1	1
CAL ALP		53	53	PHY INO		1	1
PHI PUG		3	3	PHY SIB		20	20
SCO RUS	4		4	PHY COL	2	36	38
TRI GLA		13	13	PHY LUS	18	391	409
ACT HYP	1	3	4	REG REG	1	491	492
COL PAL		2	2	MUS STR	6	21	27
CUC CAN		2	2	FIC PAR		1	1
ASI OTU		12	12	FIC HYP	3	35	38
ASI FLA		1	1	AEG CAU		1465	1465
AEG FUN		7	7	PAR MON		294	294
CAP EUR		4	4	PAR CRI	2	11	13
PIC CAN		2	2	PAR ATE		569	569
DRY MAR		35	35	PAR CAE	10	2311	2321
DEN MAJ		19	19	PAR MAJ	20	797	817
DEN MIN		15	15	CER FAM	1	85	86
PIC TRI		11	11	LAN COL		5	5
HIR RUS	1	5	6	GAR GLA		2	2
DEL URB		1	1	NUC CAR		9	9
ANT TRI	2	18	20	STU VUL	6	4	10
MOT FLA		2	2	FRI COE	46	41	87
MOT ALB	1	6	7	FRI MON	12	10	22
BOM GAR		631	631	CAR CHL	68	222	290
TRO TRO	3	27	30	CAR CAR		1	1
PRU MOD	5	24	29	CAR SPI	8	109	117
ERI RUB	56	371	427	CAR CAN		1	1
LUS LUS	7	17	24	CAR MEA	8	49	57
LUS SVE		2	2	CAR HOR		1	1
PHO PHO	1	22	23	CAR ERY		2	2
SAX RUB		2	2	PYR PYR	2	109	111
OEN OEN		3	3	LOX CUR	8	26	34
TUR MER	10	18	28	EMB CIT	4	1	5
TUR PIL	3	17	20	EMB PUS		1	1
TUR PHI	1	29	30	EMB SCH	1	5	6
TUR ILI		3	3	AVES SP	2		2
TUR VIS		2	2	Yhteensä	368	9063	9431
LOC NAE		1	1	Lajeja	41	87	90
ACR SCH	1	5	6				

neljä yksilöä, joista kolme rengastettiin. Pysyvää reviiiriä ei alueella kuitenkaan todettu. Kesä ehdoton pirstytys oli pikkukäpylintujen voimakas vaellus, joka oli selvästi voimakkain asemalla koskaan todettu (kuva 1). Vaellus alkoi kesäkuun alussa ja jatkui aina loppusyksyyn asti sisältäen kaksi selkeää huippua kesäkuun loppupuolella ja elokuun alussa (kuva 2). Kovimmat muutot olivat 21.6. 2409m ja 6.8. 1973m, joista kesäkuinen oli kovin käpylintumuutto aseman historian aikana. Verkkoihin ristinokkia eksyi yhteensä 34, joista valtaosa oli nuoria lintuja kertoen hyvästä pesimämenestyksestä.

Kesäkierteleviä virtavästarakkeja nähtiin kesän aikana peräti kolmesti muutolla 15.6., 27.6. ja 5.7. Kuhankieittäjä vihelteli niemellä 13.6. ja 27.6. Turkinkyhky näyttäytyi 5. ja 9.7. Myöhäinen mehiläishaukkarynistys koettiin 25.6., kun etelästä mereltä saapui yhteensä 17 muuttajaa, ja hyvä isokuovimuutto havaittiin jo 25.6. (Num arq + IK) 291m.

Komeiden muuttojen syksy

Naurulokkien suurin syysmuutto havaittiin 16.7. 538m ja mukavaa kahlaajamuuttoa päästiin ihastelemaan heinäkuun puolivälissä kuovien ja jänkäsirriäisten rikkoessa aseman muuttoennätykset: 10.7. jänkäsirriäinen a22m ja 17.7. pikkukuovi 75m, isokuovi 292m + IK 138m. Muita syksyn muuttoennätyksiä olivat mm. metsäviklo 24.7. 14m, ruskosuohaukka 3.9. 31m ja merihanhi 29.9. 1445m. 3.10. hanhet yhteensä 18595m, joista valkoposkia 4600, haapana 3.10 7650m, räkättirastas 7.10. 14830m, tilhi 8.10. 6385m. Muita hyviä muuttoja koettiin mm. 3.8. merimetso 1293m, 20.9. peippo+pikkulintu 63600m, 29.9. kurki 8540m ja tiaiset yhteensä 6000m ja 2.10. pohjantikka 11m.

Tilhiä esiintymisen lokakuussa oli ennätysrunsasta, ja tuhansien lintujen parvet tyhjänsivät Tulliniemen pihlajanmarjoista parissa päivässä kuun alkupuolella (mm. 9.10. 4000p 5785m) ennen muuttomatkan jatkamista etelään. Yhteensä töyhtöpäitä havaittiin 46 800 muuttavaa, ja niitä rengastettiin kerättyjen pihlajan-

marjojen avulla peräti 631 yksilöä. Samoin räkättirastaita nähtiin ennätysrunsasta yhteensä 54 100 muuttavaa.

Harvinaisuuksia läpi syksyn

Alkusyksyn yllättävimpiä oli riuttatiirtojen ennätysrunsas esiintyminen ja niitä havaittiin 24.7.–2.9. yhteen-

sä arviolta 22 yksilöä. Muita syksyn harvinaisuuksia olivat kirjokerttu 12.8., nuoret tunturikihut 29.8. ja 14.9., niittysuohaukka 29.8., isokirvinen 31.8. haarahaukka 4. ja 8.9., punajalkahaukka 11.9., taigauunilintu 15.9., kiljukotkalaji 16.9., heinäkurppa 1.10., tunturikiuruja 9.–29.10. yht. 7m1p, yömuuttavia kaulushaikaroita 11.10. Iyöm ja 20.10. 2(2a) yöm,

Tilhellä *Bombycilla garrulus* oli huippuvaellus ja sirsijöitä ynnättiin yli 46 000 yksilöä. © Petteri Lehikoinen, Halias.

Hippiäisunilintuja *Phylloscopus proregulus* havaittiin syksyllä kaksi.
© Petteri Lehikoinen, *Halias*, lokakuu 2004.

nuori amerikanjääkuikka 11.10., pikkukajava 15.10., hippiaisunilinnut 17.10. 1r ja 18.10. 1 renkaaton, turkinkyhky ja pikkusirkku (1r) 25.10. ja 24.10. pankin räjäyttänyt Petteri Lehikaisen löytämä Suomen ensimmäinen vaaleakiittäjä, joka pyöri ilta-päivällä pari tuntia aseman alueella ennen Hangon kaupungin puolelle siirtymistä. Havainto on kolmas Haliakselta löydetty suomenpinna ruostesiipirastaan (1980) ja vuoriunilinnun (2000) lisäksi. Loppusyksylle ja alkutalvellenkin riitti vielä muutama mukava havainto: 2.11. nähtiin naaraspuikainen sepelrastas, 9.12. muut-

ti keltaahemppo ja 11.12. näkyi merisirri (vasta aseman kolmas havainto lajista).

Vaelluslinnuilla keskinkertainen syksy

Syksy oli vaelluslintujen osalta keskinkertainen. Tikkoja, tilhiä (ks. yllä), tiaisia ja käpylintuja oli hyvin liikkeellä. Tikoista harmaapäätikalalla (n.14 yks., joista 2r), pikkutikalla (208m 53p 15r), pohjantikalla (64m 17p 11r) ja palokärjellä (105m 35r) oli hyvä vaellus. Käpytikat liikehtivät kohtalaisesti heinä-elokuussa

Tundraurpiaisia *Carduelis hornemanni* nähtiin myös vain kaksi syksyllä 2004. © Petteri Lehikoinen, *Halias* 14.10.20004.

(yhteensä syksyllä 201m 29p 19r). Valkoselkätikkanaaras havaittiin kerran 9.–10.10. Pöllöjen määrät olivat vähäiset kertoen heikosta poikastuotannosta kuluneena kesänä: esimerkiksi syksyllä 2003 voimakkaasti vaeltaneita varpuspöllöjä ei tavattu ainuttakaan, kuten ei havaittu huuhkajaa eikä lehtopöllöä! Muutakin pöllöjä havaittiin vain murto-osa vuoden 2003 määristä: sarvipöllö (15p 12r), suopöllö (4m 3p 1r) ja helmipöllö (7r). Tiaisten vaellus oli keskinkertaista kaikilla lajeilla: hömö- 547m 375p (294r), töyhtö- 5m (11r), kuusi- 7 183m 247p (569r), sini- 25 731m (2 311r), tali- 10 774m (797r) sekä yrstötäinen 4 726m 755p (1 465r). Lapintäinen (23.10.) ja pähkinänakkeli (2.10.) nähtiin syksyn aikana vain kerran. Närhet (348m 2p 2r), harakat (yhteensä 66m) ja pähkinähakit (220m 7p 9r) vaellus oli heikkoa tai keskinkertaista. Pikkukäpylintujen vaellus oli ennätysvilkasta ja yhteensä niitä laskettiin 26700 3.5.–28.12. välisenä aikana (sis. *Lox cp*). Kirjosiipekäpylinnuilla oli myös pientä vaelluksen poikasta (15m 1p) lähinnä elokuussa ja loppusyksystä havaittiin muutamia tavio-kuurniakin muutaman vuoden tauon jälkeen (18m 2p). Isokäpylinnut eivät totutusti juuri vaeltaneet (19m 9p).

Kiitokset

Suomen kulttuurirahaston apurahan turvin pystyttiin taas maksamaan syyskauden havainnoijille ja rengastajille päivärahaa, josta kiitokset. Kiitos kuuluu myös kaikille vuoden 2004 miehittäjille, talkooväelle ja asemamaksun maksaneille.

Yhteystiedot: Asemanhoitajat

Kari Soilevaara (varaukset)
Päivänkilonkuja 6 D 22
02210 Espoo
Kari.Soilevaara@arwidson.fi,
09 8871245 (työ), 040 7245697

Aleksi Lehikoinen (lintuaineisto-
sekä talousasiat)
Peltokylätie 1 E 11
00740 Helsinki
Aleksi.Lehikoinen@helsinki.fi,
045 137 5732